

Jan Boguski, Teresa Staliś

Wpływ literatury na jakość prac dyplomowych studentów

Zarządzanie. Teoria i Praktyka nr 1 (3), 125-132

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Boguski

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

Teresa Staliś

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

WPLYW LITERATURY NA JAKOŚĆ PRAC DYPLOMOWYCH STUDENTÓW

Streszczenie

Biblioteka odgrywa ważną rolę w środowisku akademickim. Jest zaangażowana we wspieranie procesów nauczania i uczenia się i wyszukiwania książek i artykułów naukowych dla studentów. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie kluczowych czynników wpływających na wybór literatury w pracach studentów.

Słowa kluczowe: biblioteka, bibliografia, student, praca naukowa.

Wprowadzenie

Ważną funkcją współczesnej biblioteki akademickiej jest zabezpieczenie procesów dydaktycznych wyższej uczelni w odpowiedni księgozbiór. Dotyczy to literatury podstawowej – zalecanej przez wykładowców w sylabusach – oraz uzupełniającej, której treści mogą wzbogacić wiedzę studenta lub dyplomanta. Z myślą o nich dyrekcje bibliotek akademickich podejmują określone działania w zakresie pozyskiwania książek, czasopism i baz elektronicznych. Ponadto służą pomocą w udzielaniu informacji naukowej dyplomantom, jak również wykładowcom, co jest niezbędne do przygotowania pracy dyplomowej na wysokim poziomie merytorycznym.

W przygotowywanych pracach dyplomowych (licencjackich, inżynierskich i magisterskich) dyplomanci są zobligowani do wykazania się umiejętnością wyszukiwania, uporządkowania literatury źródłowej oraz jej cytowania. Wielkość zamieszczonej w pracy literatury świadczy niewątpliwie o stopniu zagłębienia się w problematykę realizowanego tematu oraz o umiejętności porusza-

nia się po niej. Im liczniejsza jest literatura przedmiotu tym bogatsza w treści i bardziej interesująca staje się praca dyplomowa. Podnosi to automatycznie jej jakość, ponieważ warunkiem jej naukowości stają się przypisy oraz wykaz literatury zamieszczanej na końcu pracy (bibliografia).

W pracach dyplomowych na poziomie magisterskim stawiane są wymogi cytowania co najmniej dwóch pozycji obcojęzycznych. Jest to tym bardziej istotne, ponieważ większość wiedzy użytecznej i najnowszej dostępna jest właśnie w literaturze zagranicznej.

Pomocne w przypadku studentów zagranicznych mogą okazać się zbiory książek obcojęzycznych w czytelni. Na przykład biblioteka Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie tworzy dla studentów o kierunku Europeistyka dział o nazwie „Unia Europejska”, zaś dla studentów z Rosji, Ukrainy i Białorusi „Wspólnota Niepodległych Państw”. W tym ostatnim przypadku gromadzone są zbiory pochodzące z darów od bibliotek, wykładowców i studentów w językach oryginalnych. Są to publikacje z dziedziny zarządzania, marketingu, ekonomii, bądź innych dyscyplin naukowych wykładanych na tej uczelni.

1. Katalogi biblioteczne

Duży wpływ na dobór literatury przez studenta piszącego pracę dyplomową mają katalogi biblioteczne. W latach 90-tych nastąpił prawdziwy przełom w komputeryzacji bibliotek polskich. Objął on swoim zasięgiem także środowiska akademickie. Proces ten rozpoczął się od ujednoczenia przepisów bibliograficzno-dokumentacyjnych, na rynku pojawiały się różnorodne – w zależności od wielkości księgozbioru i możliwości finansowych bibliotek – informatyczne systemy biblioteczne. Duże biblioteki akademickie masowo przystępowały do retrokonwersji katalogów kartkowych, a tworzone biblioteki niepubliczne szkół wyższych zaczynały się działalność od opracowywania katalogów elektronicznych.

Aktualnie katalogi elektroniczne posiadają wszystkie biblioteki akademickie. Także w bibliotece Wyższej Szkoły Menedżerskiej funkcjonuje katalog OPAC (on-line Public Access katalog), umożliwiający szybkie i wieloaspektowe wyszukanie informacji o gromadzonym księgozborze w systemie bibliotecznym PROLIB. Na stronie www. Biblioteki zamieszczona jest dokładna instrukcja dotycząca korzystania z niego. Katalog ten daje możliwość skorzystania za pośrednictwem Internetu z blisko 40 tys. książek dostępnych w bazie.

Nowe technologie informatyczne pozwalają uzyskać dostęp zarówno do zasobów krajowych jak i światowych – jakimi dysponują biblioteki. Szczególnym efektem informatyzacji bibliotek polskich jest Narodowy Uniwersalny Katalog Bibliotek Uczelnianych i Akademickich (NUKAT), tworzony metodą współkatalogowania o nieograniczonym dostępie¹.

---

¹Strona internetowa Katalogu NUKAT, wejście: Co to jest NUKAT, <http://www.nukat.edu.pl>, dostęp 02.08.2010.

Bogatym źródłem informacji o zasobach bibliotecznych dla studentów są katalogi o zasięgu ogólnopolskim takie jak: Katalog Rozproszony Bibliotek Polskich (KARO), katalogi on-line Federacji Bibliotek Kościelnych (FIDES), Katalog Bibliotek Anglistycznych (POLANKA), katalogi Warszawskiego Porozumienia Bibliotek PAN oraz Federacji Bibliotek Cyfrowych. Większość tych katalogów tworzona jest w ramach konsorcjów bibliotecznych, które współpracują ze sobą na zasadzie współkatalogowania.

Na podstawie wspomnianych katalogów student otrzymuje nie tylko błyskawiczną informację dotyczącą miejsca gromadzenia poszukiwanej książki, ale również całe zestawy literatury na dany temat. Bibliotekarze mają możliwość korzystania z gotowych rekordów z opisem bibliograficznym zakupionego dzieła, co powoduje szybkie opracowanie nowych zbiorów (przed wprowadzeniem komputeryzacji książki trafiały do katalogu nawet z rocznym opóźnieniem).

Ponadto godne polecenia są centralne katalogi elektroniczne Biblioteki Narodowej takie jak: Centralny Katalog Czasopism Polskich, Centralny Katalog Czasopism Zagranicznych, Centralny Katalog Książek Zagranicznych za lata 1975-1986 oraz Centralny Katalog Książek Zagranicznych od 1987 r. (sukcesywnie uzupełniane)².

Wszystkie biblioteki akademickie w Polsce udostępniają swoje katalogi w sposób nieograniczony (bezpłatny) wraz z możliwością korzystania z opisu bibliograficznego, natomiast wiele bibliotek uczelnianych (zwłaszcza mniejszych) udostępnia swoje katalogi wyłącznie swoim czytelnikom (po zalogowaniu hasła). Dzięki zastosowaniu coraz to nowocześniejszych technologii informacyjnych poszerza się zakres możliwości bibliotek uczelnianych. Pozwalają one studentom na dotarcie do ogromnej liczby zbiorów bibliotecznych.

Należałoby w tym miejscu jeszcze wspomnieć, iż istnieją sposoby korzystania z wybranych katalogów bibliotecznych za pośrednictwem wyszukiwarek tj. wyszukiwanie proste (tytuł, autor), pełnotekstowe (źródła elektroniczne) i zaawansowane (indeksy, hasła przedmiotowe).

Student korzystający z katalogów elektronicznych może w domu nie tylko zgromadzić całą literaturę przedmiotu, ale skorzystać z wytypowanych przez siebie książek w najbliższej zlokalizowanej terytorialnie bibliotece.

2. Bazy danych

Ogromne zasoby literatury przedmiotowej przeznaczone dla studentów zawierają naukowe bazy danych - czasopism i dokumentów elektronicznych, które są niedostępne dla zwykłych wyszukiwarek. Ich udostępnianie odbywa się na zasadzie licencji. Tego typu zasoby elektroniczne (licencjonowane) udostępniane są zazwyczaj przez wydawców i dostawców z serwerów zewnętrznych na

---

² Katalogi Biblioteki Narodowej, <http://mak.bn.org.pl/w3.htm>, dostęp 02.08.2010.

zasadach określonych w umowie między jej użytkownikami. Biblioteki akademickie i uczelniane gwarantują sobie do nich dostęp odpłatnie, bądź poprzez stałą współpracę w konsorcjach, w oparciu o własne księgozbiory.

Biblioteka Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie dysponuje następującymi bazami on-line: OECD (Organizacja Wspólnoty Gospodarczej i Rozwoju), ProQuest, Legalis (prawo, akty normatywne RP i UE), Gospodarka (baza ekonomiczna czasopism polskich), Nauki społeczne (naukowe serie wydawnicze), UP RP (baza Urzędu Patentowego). Zapewnia - na miejscu w czytelni czasopism - nieograniczony, bezpłatny dostęp do bogatego zasobu piśmiennictwa z dziedziny gospodarki, prawa, ekonomii, spraw międzynarodowych, polityki gospodarczej.

Corocznie biblioteka WSM w Warszawie prowadzi badania ankietowe wśród studentów m.in. na temat wykorzystania zakupionych baz, wychodząc naprzeciw bieżącym potrzebom bibliotecznym. Stara się również upowszechniać posiadane bazy poprzez szkolenia biblioteczne dla studentów studiów stacjonarnych oraz za pośrednictwem strony www. biblioteki, na której umieszczana jest zawartość poszczególnych baz i sposób korzystania z nich. W podobny sposób próbuje zachęcić studentów do korzystania z 110 tytułów czasopism z bieżącej prenumeraty.

Cennym źródłem dla studentów piszących prace dyplomowe mogą być skomputeryzowane zbiory Biblioteki Narodowej wpływające na podstawie egzemplarza obowiązkowego. Są to: Bibliografia Zawartości Czasopism Polskich oraz Przewodnik Bibliograficzny, rejestrujący publikacje zwarte (książki). Biblioteka Narodowa zapewnia nieograniczony dostęp dla wszystkich użytkowników na swojej stronie internetowej³.

Biblioteki akademickie i uczelniane posiadają w swoich zasobach bazy pełnotekstowe (czasopisma on-line, e-książki), bazy bibliograficzne, abstraktowe, bibliograficzno-abstraktowe (bibliografie adnotowane), faktograficzne oraz katalogi. Zawartość tych baz jest uzależniona od zapotrzebowania obsługiwanego środowiska.

Wygodny dostęp do aktualnych źródeł informacji, łatwe przeszukanie, zapisywanie i kopiowanie dokumentów świadczą o rosnącym zainteresowaniu studentów źródłami elektronicznymi, w tym e-czasopismami. Czasopisma należą do często wykorzystywanych źródeł wiedzy, głównie ze względu na swoją aktualność, dostępność, zwięzłą formę, a zawarte w nich streszczenia ułatwiają selekcję gromadzonego materiału.

Należy wspomnieć również o rosnącej w Polsce liczbie bibliotek digitalizujących swoje zbiory. Dotarcie do nich jest możliwe poprzez bazę elektroniczną EBIB⁴. Student korzystający z omówionych baz elektronicznych ma możliwość poszerzenia dostępu do wartościowej literatury, obniżenia kosztów korzystania z wyników badań naukowych, wyrównania dysproporcji lokalizacyjnych i realizacji idei otwartego dostępu do wiedzy.

³Biblioteka Narodowa: Bazy Biblioteki Narodowej w systemie MAK, <http://mak.bn.org.pl/w3.htm>, dostęp 02.08.2010.

⁴EBIB, <http://www.ebib.info/content/view/92/66/>, dostęp 02.08.2010.

3. Rola oddziałów informacji naukowej

Ważnym źródłem informacji w bibliotece są oddziały (ośrodki) informacji naukowej zwane często informatoriami (nazewnictwo uzależnione od wielkości biblioteki). Zatrudniają one bibliotekarzy o najwyższych kwalifikacjach, wyposażonych w nowoczesne narzędzia służące wyszukiwaniu teŝe.

Informatoria są bardzo pomocne w poszukiwaniu zalecanej przez promotora literatury. Tego typu komórki funkcjonują w ramach struktury organizacyjnej biblioteki. Warunkiem pracy w tego typu jednostkach jest wysoka znajomość treści bibliograficznych, umiejętność posługiwania się bibliotecznymi programami komputerowymi oraz wiedza interdyscyplinarna pozwalająca szybko pozyskiwać informacje, łączyć je w całość bądź weryfikować jako gotowy produkt dla studenta lub dyplomanta.

Zadaniem ośrodków informacji naukowej jest udostępnianie osobom zainteresowanym źródeł informacji o publikacjach oraz zbiorów pomocnych w procesie kształcenia na uczelni. Służą one fachową pomocą studentom, dyplomantom jak również pracownikom naukowym w wyszukiwaniu informacji niezbędnych do pisania prac dyplomowych, książek, czy przygotowywania się do egzaminów semestralnych.

W ośrodkach informacji naukowej w Polsce zaczynają funkcjonować brokerzy informacji. Są to osoby znające biegle języki obce, elektroniczne technologie i posiadające specjalizacje „pracownika wiedzy”. Pojawił się nawet na polskich uczelniach nowy kierunek studiów o tej specjalności. W Stanach Zjednoczonych do tej kategorii pracowników zalicza się obecnie 1/3 ogółu zatrudnionych w bibliotekach⁵. Ich rola sprowadza się do organizowania pracy informatorów. Szeroka znajomość nie tylko narzędzi wyszukiwawczych, ale wiedza specjalistyczna pozwala brokerowi zgromadzić i umiejętnie wyselekcjonować bogatą literaturę przedmiotu. Brokerzy działają także na zapotrzebowanie banków, instytucji, korporacji zagranicznych przysparzając bibliotece sporych wpływów finansowych.

Warunkiem skutecznego funkcjonowania Centrum Informacji Naukowej w ramach biblioteki uczelni wyższej jest wysoko posunięta informatyzacja zbiorów bibliotecznycch, co pozwala szybko dotrzeć do poszukiwanej informacji, aby następnie przekazać ją osobom zainteresowanym.

4. Bibliografie specjalistyczne

Kolejnym cennym źródłem gromadzenia literatury do prac dyplomowych są różnego rodzaju bibliografie. W tym miejscu należy poświęcić więcej uwagi bibliografiom specjalistycznym, załącznikowym i dorobkowi naukowemu pracowników akademickich danej uczelni. Są one sporządzane przez wyspecjalizowanych pracowników biblioteki uczelnianej (w formie papierowej bądź elektronicznej).

⁵ E. Parzonka, E. Pieńkowska, *Biblioteki przyszłości, ale jakiej? Uwarunkowania ekonomiczne i demograficzne* / www.ebib.info/publikacje/matkon./biblio21/sesja2ref.4

Najczęściej są redagowane przez bibliotekarzy ośrodków informacji naukowej i specjalizują się w obszarach wiedzy charakterystycznych dla specyfiki danej uczelni.

Przykładem bibliografii specjalistycznych jest „Polska bibliografia kryminalistyczna”, „Bibliografia historii gospodarczej Polski 1944-1989”, „Bibliografia publikacji nauczycieli akademickich Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w latach 2005-2009”⁶. Podstawową funkcją tej ostatniej jest dostarczenie informacji o publikacjach nie tylko pracowników naukowo-dydaktycznych, ale jednostek organizacyjnych (wydziałów) lub całych instytucji (w tym wypadku uczelni). Bibliografie te służą do sporządzania analiz biometrycznych, poza tym wykorzystywane są do celów sprawozdawczych, statystycznych oraz do konstruowania tematów badawczych.

W przypadku studentów powyższa bibliografia pozwala, w łatwy sposób wychwycić dorobek naukowy promotora pracy, co w bezpośredniej komunikacji ma niebanalne znaczenie. Przygotowuje studentów do samodzielnego pozyskania informacji i zgłębienia piśmiennictwa fachowego. Uczy poprawności opisu bibliograficznego, który następnie może wykorzystać w przypisach do swych dysertacji.

5. Dobór literatury fachowej

Dynamiczny rozwój Internetu, a wraz z nim oferowanych usług wyszukiwawczych, możliwość dostępu w bibliotekach akademickich i uczelnianych do różnorodnych źródeł informacji (katalogów, baz danych, bibliografii, usług informacyjnych) stanowi nie tylko nowe wyzwanie dla rozwoju bibliotek, ale daje nieograniczone możliwości studentom i pracownikom naukowo-dydaktycznym. W tych warunkach prawdziwą sztuką staje się płynne i efektywne poruszanie po dostępnych źródłach wiedzy. Pomocą w tym względzie służą biblioteki, które poprzez zajęcia dydaktyczne dla studentów różnych kierunków prowadzą seminaria teoretyczno-praktyczne z podstaw bibliotekarstwa.

W Wyższej Szkole Menedżerskiej odbywają się szkolenia biblioteczne dla studentów studiów stacjonarnych, na których kładzie się między innymi nacisk na wyrabianie umiejętności posługiwania się elektronicznymi źródłami informacji.

Ważną informacją dla studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych jest stosowanie przypisów w pracach dyplomowych. Aktualnie obowiązuje polska norma z uwzględnieniem przepisów międzynarodowych „*PN-ISO 690: Dokumentacja. Przypisy bibliograficzne. Zawartość, forma i struktura*”⁷, z której można skorzystać również w Bibliotece WSM. Omówienie tych kwestii odbywa się także na zajęciach bibliotecznych.

---

⁶ T. Staliś, J. Boguski, *Bibliografia publikacji nauczycieli akademickich Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w latach 2005-2009*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2010.

⁷ *Dokumentacja, przypisy bibliograficzne, zawartość, forma i struktura*, Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa 2002.

Podsumowanie

Zamieszczana na końcu pracy dyplomowej literatura stanowi potwierdzenie:

- wkładu włożonego w pisanie pracy dyplomowej;
- umiejętności posługiwania się literaturą;
- umiejętności doboru właściwej literatury do danego tematu.

Praca dyplomowa pokazuje profesjonalizm i umiejętność studenta w posługiwaniu się literaturą oraz ukazuje w jakim stopniu jest on w stanie rozwiązać problem w dziedzinie, w której się kształcił.

Cytowana i zamieszczona w pracy dyplomowej literatura pozwala studentowi weryfikować postawione hipotezy oraz realizować cele. Kryteriów oceny prac dyplomowych pod kątem wykorzystanej literatury jest kilka. Im więcej dyplomant przeczyta, a następnie zacytuje książek i czasopism tym większy zasób wiedzy zgromadzi w pracy. Panuje pogląd, iż w pracy dyplomowej powinno się wyczerpać temat w oparciu o najnowszą literaturę przedmiotu. Świadczą o tym przypisy oraz sama bibliografia. Bibliografia stanowi ewidentnie o naukowym charakterze pracy.

Analiza bibliografii winna być rozpatrywana przez promotora także pod kątem aktualnych osiągnięć międzynarodowych w danej dziedzinie, cytowania autorów o określonej renomie w świecie nauki. Takie elementy zapewne podnoszą wartość merytoryczną pracy.

Ważną rolę w wyszukiwaniu odpowiedniej literatury źródłowej podczas pisania prac dyplomowych, magisterskich i licencjackich odgrywają kryteria: jakościowe i ilościowe. W pierwszym przypadku chodzi o cytowanie źródeł podstawowych i uzupełniających pod kątem ich aktualności, priorytetów naukowych, renomowanych autorów w danej dziedzinie, cytowaniu źródeł zagranicznych, korzystaniu z badań naukowych. W drugim zaś przypadku o kwestię wyczerpania ilościowego literatury z danego obszaru badawczego.

Podsumowując powyższe rozważania łatwo zauważyć, iż najwyższą ocenę pracy dyplomowej można osiągnąć w ścisłej korelacji **student – promotor – bibliotekarz**. Biblioteki akademickie i uczelniane mają w tym względzie ważną rolę do spełnienia. Jednakże zarówno bezpośrednia komunikacja studenta z biblioteką jak i pośrednia przy współdziałaniu promotora wymaga wzajemnej rekomendacji, dopełniania się i współpracy. Rolę tę dobrze rozumie biblioteka WSM, która aktywnie uczestniczy w nowatorskich formach edukacji, kładąc nacisk na dostosowanie księgozbioru do zawartości sylabusów, promowanie wykorzystania źródeł informacji i modernizację szkoleń bibliotecznych adekwatnie do bieżących potrzeb studentów.

Literatura

1. Biblioteka Narodowa: Bazy Biblioteki Narodowej w systemie MAK, <http://mak.bn.org.pl/w3.htm>, dostęp 02.08.2010.
2. *Co to jest NUKAT?*, Strona internetowa NUKAT, <http://www.nukat.edu.pl/>, dostęp Z 7 lipca 2010 r.
3. *Dokumentacja, przypisy bibliograficzne, zawartość, forma i struktura*, Polski Komitet Normalizacyjny, Warszawa 2002.
4. EBIB, Strona internetowa, <http://www.ebib.info/content/view/92/66/>, dostęp z 2 sierpnia 2010 r.
5. Katalogi Biblioteki Narodowej, <http://mak.bn.org.pl/w3.htm>, Dostęp z 2 sierpnia 2010 r.
6. Parzonka E., Pieńkowska E., *Biblioteki przyszłości, ale jakiej? Uwarunkowania ekonomiczne i demograficzne* / www.ebib.info/publikacje/matkon./biblio21/sesja2ref.4
7. Staliś T., Boguski J., *Bibliografia publikacji nauczycieli akademickich Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie w latach 2005-2009*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie, Warszawa 2010.

Abstract

Library plays an important role in the academic environment. The library is committed to supporting the processes of teaching and learning and searching for books and scholarly articles for students. The aim of this paper is to present the key factors influencing the choice of literature in the work of students.

Keywords: *library, bibliography, student, academic work.*